

Hezkuntza
Justizian,
Solidaritatean
eta Bakean
La Sallen

Ebanjelizazio Markoa garatzeko dokumentuak
Pastoral Misioa - Arlep Barrutia

Dokumentu honi buruz

- Justizian, Solidaritatean eta Bakean Hezteko Barruti Taldeak egina.
- Pastoralta Batzordeak eta Barrutiko Animazioko Taldeak berrikusia.
- Salletar Hezkuntza Misionaren Barrutiko Kontseiluak onartua (2023ko ekainaren 2a).
- 📍 Marqués de Mondéjar kalea, 32. 28028 - Madril.
- ✉ pastoral@lasalle.es
- 🌐 www.lasalle.es
- 🐦 [@sallepastoral](https://twitter.com/sallepastoral)
- 📷 [@sallepastoral](https://www.instagram.com/sallepastoral)

Aurkibidea

●	Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean	
●	1. Zergatik proiektu hau?	... 5
●	2. Gure salletar errealitateak	... 7
●	3. Justizia, Solidaritatea eta Bakea	... 8
●	3. Justizia, Solidaritatea eta Bakea	... 9
●	5. Boluntariotzaren garrantzia	... 11
●	Sakontzeko	
●	2A. La Salleren konpromisoa Justizia, Solidaritatea eta Bakearekin	... 13
●	3A. Zer esan nahi dugu Justizia, Solidaritatea eta Bakea hitzekin?	... 19
●	4A1. Elizaren Irakaspen Sozialetik	... 25
●	4A2. «Hiritartasun global» printzipiotik	... 33
●	4A3. Garapen eredua	... 41
●	4A4. Errealitatearekin konprometituriko ikaskuntza batetik abiatuz	... 45
●	5A. Boluntariotzaren sarbidetik	... 49
●	Eraskina: Justizian oinarritutako hezkuntzaren antolaketa hezkuntza-obretan	... 53
●	Bibliografia	... 58

Sartu dokumentu honetan eta haren bertsio interaktiboan
<https://jusp.lasalle.es> webgunean.

«Baina Jesusek dei egin eta esan zien: – Dakizuenez, herrietako buruzagiek menpean hartzen dituzte herriak, eta handi-mandiek beren agintea ezartzen diete. Zuen artean, ordean, ez du horrela izan behar. Zuen artean handien izan nahi duena izan bedi zuen zerbitzari. Etazuen artean lehenengo izan nahi duena izan bedi guztion morroi. Gizonaren Semea bezala: hura ez da etorri zerbitzatua izatera, zerbitzari izatera baizik, bere bizia guztien alde ordainsaritzat ematera».

Mt 20, 25-28

Harantzago
begiratzea,
konpromisoa
hartzeko

1.

Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean

Zergatik proiektu hau?

La Sallek Arlep Barrutian duen *Misio Proiektuak (2012)* gogorarazten du “konprometiturik sentitzen garela gure inguruan eta lurralde pobreetan agertzen diren pobrezia eta bidegabekeria-egoerak salatu eta beraiei laguntza ematera». Hainbat baliabide daude kezka hori bideratzeko, nola salletar GGKEetan, hala hezkuntza obretan eta gizarte- hezkuntzazkoetan, eta formazio-plan ezberdinetan «justizian, solidaritatean eta kreaizioaren osotasunean forma hartzen dutenak, hezkuntza-curriculumaren barruan eta kanpoan, laguntza solidarioa eta boluntariora sustatuz»¹.

La Salleren sorreratik, justizian heztearen aldeko hautua honako alderdietan adierazi da: zailtasun gehien dituzten ikasleak artatzean, pobrezia-egoeren eta gizarte-zaugarritasunaren aurrean hezkuntza-erantzunak ematean, aniztasunarekiko arretan, integrazio-geletan, eskola-errefortzu eta -laguntzan, premiak dituzten familientzako laguntzetan, haurren eskubideak sustatu eta defendatzean, berdintasunerako hezkuntzan eta esparru akademikoan nahiz eskolaz kanpoko eremuan sar daitezkeen sormen-aukera guztietan.

Arlep Barrutiko ebanjelizaziorako dokumentu markoak eta, bertatik, ITB proposamenak aurkezten du pertsona eraikitza bideratutako eskola dela gurea, norbere buruarekin, Elizarekin, Jainkoarekin eta munduarekin harremanetan. Gure hezkuntza-elkarteen nortasun-zeinu bat da, La Salleko san Joan Bautistarengandik datorrena.

Oinarrizko printzipioetatik abiatuta, ITBak laguntza eman nahi die hezitzaileei, familiei eta ikasleei gizarte bidezkoago eta solidarioago bat eraikitzeko konpromisoa har dezaten eta gizarte kontzientzia kritiko eta konprometitua gara dezaten. Bere esparru pedagogikoen bidez, errealitateari erantzun nahi dio eta salletar eskola

1. *La Salle Misio Proiektua - Arlep Barrutia (2012)*, 29. or.

gizartearen elementu eraldatzaile bihurtu nahi du, solidaritatearen, ikuspegiak irekitzearen, beste erakundeekiko lankidetzaren, boluntariotzaren sustapenaren eta kulturartekotasunaren eta aniztasunaren onarpenaren esparrutik.

Justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzak (JUSB) La Salle Gizarte Ekintza garatzen laguntzen du, eta haren ikuspegiarekin, misioarekin eta balioekin guztiz bat dator, hezkuntza-elkarte osoak pertsona guztien, eta bereziki zaugarrienen, aukera-berdintasunean bizitza duina eta osoa izateko eskubidearekiko sentsibiltatea eta konpromisoa handitzen lagunduko duten hezkuntza-obretan proposamenak gidatzen lagunduz.

Dokumentu honek eskaera honi erantzun nahi dio, eta justizian, solidaritatean eta bakean hezteko gure proposamenaren (JUSB) printzipio inspiratzaileak eta funtsezko irizpideak eskaini nahi ditu.

2.

Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean

Gure salletar errealitatetik

Hezkuntza Justizian, Solidaritatean eta Bakean, salletar hezkuntza-misioaren ardatz egituratzaile gisa, bi dinamismo konbinatuz egiten da posible:

- *Pertsonala*, hezitzaile, familia, haur eta gazteengan pentsatuz, bokazio mailan hazteko gonbidapena jasotzen dute senidetasunetik eta solidaritatetik – oinarritzko salletar ezaugarriak –, inguratzen gaituen munduaren eraldaketa bultzatzen duen elkarte-dinamismo baten barruan.
- *Komunitarioa*, La Salleren justiziaren aldeko ekintza guztiaren bidez eta pertsona eta erakundeek sarean lan eginez, bai ingurune hurbilean (hezkuntza-obra eta gizarte-hezkuntzazkoak), bai geografikoki urrunekoan (GGKE), La Salle Gizarte Ekintzaren barnean.

Bestela esanda, *hezkuntza* gisa, hezkuntza-elkarte osoa gonbidatu nahi dugu galderak egitera eta erantzunak bilatzera, errealitatearen irakurketa kritiko eta fededuna egitera, mundu bidezkoago bat eraikitzeko erantzukizunean hazten lagunduz. Konpromiso gisa, La Salle pobretutako errealitateari erantzuten saiatzen da, modu berriak bilatuz: migratzaileak, gizarte-bazterketa arriskuan dauden adin txikikoak, harrera-etxeak, pertsona zaurgarrien formazioa, eskola-testuinguruan bertan egoera ahulenean daudenei arreta ematea ahaztu gabe.

Sakontzeko:

La Salleren konpromisoa Justiziarekin,
Solidaritatearekin eta Bakearekin

3.

Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean

Justizia, Solidaritatea eta Bakea

Justizia, funtsean, pertsona guztiek duintasunez bizitzeko duten eskubide gisa deskribatzen dugu. Justizian hezteko pertsonaren eskubideak eta duintasuna interes ekonomiko eta politikoen gainetik defendatzean oinarritzen da. Era berean, pertsonak kokatzen ditu eta bizitza bere zentzurik zabalenean, balio nagusi eta lehenetsuneko gisa edozein ekintza eta erabakiren gainetik.

Solidaritatea besteen aldeko konpromiso boluntario, eskuzabal eta desinteresatu gisa ulertzen dugu, hainbat proiektu aurrera eramanez, kausa bera partekatzen dutenek elkarrekin egindako ahaleginei esker. Beraz, beharrezkoa da hezkuntza-elkarteetan ikaskuntza-eredu gogoetatsu, kritikoa eta diziplinartekoa bultzatzea eta bizitzea, pertsona guztiekiko solidaritatearen, inklusioaren eta errespetuaren kultura sortzen laguntzeko.

Justizian eta solidaritatean oinarritutako hezkuntza *bakean oinarritutakoarekin* batzen dugu, eta honela definitzen: giza kualitateen garapen gisa, bizitza zaintzeko, oinarritzko premiak asetzeko, ongizate, identitate eta askatasunari dagozkionak, pertsonalak nahiz kolektiboak.

Salletarraren zeregina eta presentzia pobrezia-, beharrian- eta marjinazio-errealitateen aurrean honako hau izango da: errealitate horiei aurre egiten inplikatzeko eta konprometitzeko, pertsonen lagunduz, euren gaitasunen bitartez garatu ahal izan daitezen.

Sakontzeko:

Zer esan nahi dugu Justizia, Solidaritatea eta Bakearekin?

4.

Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean

Hiru printzipio inspiratzaile nagusi

- **Elizaren Irakaspen Soziala (EIS):** justizian, solidaritatean eta bakean hezteko gure erabateko eta azken erreferentzia Nazareteko Jesus da, errukior eta solidario agertzen dena, bere bidean gurutzatzen diren emakumeen fedea eta errukia goraipatzen eta miresten diharduena, bere begirada eskertua kreazioan jartzen duena eta Jainkoaganako bidea erakusten diguna.
 - Conbidatuta gaude *ikusi*, *epaitu* eta *ekin* aditzen erabateko esanahia aurkitzen jarraitzera, Elizak salbamenari, bakeari eta garapenari egiten dion ekarpenaren parte izanik.
 - EISen printzipio nagusiek gure hezkuntza-lana garatzen laguntzen dute: pertsonaren duintasuna eta zentraltasuna, guztion ongiairen lehentasuna, parte-hartze soziala, ekologia integrala.

Sakontzeko:

Elizaren Irakaspen Sozialetik

- **Hiritartasun globala:** hezkuntza gure lekuari eta erantzukizunari buruzko kontzientzia bilatzeko bitarteko gisa ulertuta, tokikoa eta globala, gero eta inter konektatuago dagoen mundu honetan.
 - Hezkuntza-proposamen gisa, ITB proposamenaren zeharkakoa da, eta horrek ikaskuntza aktiboa, kritikoa, arduratsua eta solidarioa eskatzen du.
 - Salletar arlo guztietarako lan-ildoak eskaintzen ditu: inklusioa, begirada kritikoa, kulturartekotasuna, elkarriketaren kultura...

Sakontzeko:

Hiritartasun global printzipiotik

- «Pentsatu globalki, ekin tokian-tokian»: adi izanik garapenerako hezkuntza-proposamen nagusiei eta hurbileko errealitatearekiko konpromisoari:
 - Garapen Jasangarriko Helburuekiko konpromisoa geure gain hartuz, bereziki 4. helburua: kalitatezko hezkuntza sortzea.
 - Tokiko errealitatearen ezagutza eta konpromisoan lagunduko duten metodologiak erabiliz, guztien ongiaren zerbitzura.
 - GGKEen, gizarte-hezkuntzazko obren eta hezkuntzako arteko harreman etengabea sustatuz, proiektu komunetan.

Sakontzeko:

Garapen-eredua eta Ikaskuntza konprometitua errealitatearekin

5.

Hezkuntza Proiektu markoa Justizian, Solidaritatean eta Bakean

Boluntariotzaren garrantzia

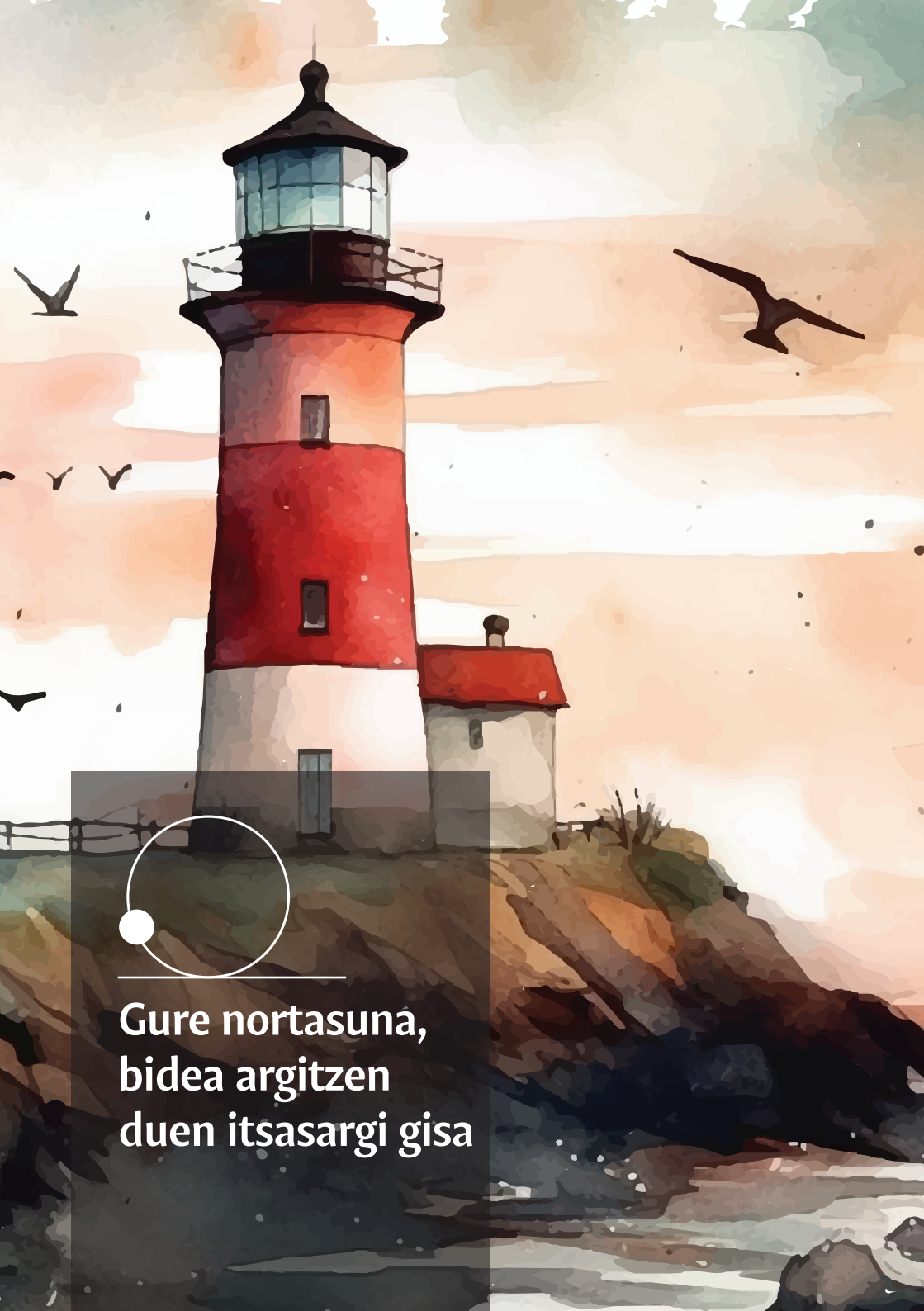
Boluntariotzari buruz dugun ikuspegia konbentzimendu honetan oinarritzen da, alegia, justiziaren, solidaritatearen eta bakearen aldeko ekintza eta munduaren eraldaketan parte hartzea mezu ebanjelikoaren, Salletar tradizioaren eta gure obra bakoitzaren berezko dimentsio dela.

Horrela, boluntariotza pobretuengandik datorren deia erantzuna da, eta, zentzuz betetako ekintza-proposamen bihurtzen da La Salle obrentzat, bokazio. Horregatik, ezinbestekoa da ikasleak, familiak eta hezitzaileak beraiek ere gonbidatzea, animatzea eta prestatzea besteen aldeko boluntariotza-jardueretan konprometi daitezen.

Sakontzeko:

Boluntariotzarako sarbidetik

Gure nortasuna,
bidea argitzen
duen itsasargi gisa

2A.

La Salleren konpromisoa Justizia, Solidaritatea eta Bakearekin

Salletar Hezkuntza- Misioarekin konprometiturik

La Sallek Arlep Barrutian duen *Misio Proiektuak* (2012) gogorarazten du “konprometiturik sentitzen garela gure inguruan eta lurralde pobreetan agertzen diren pobrezia eta bidegabekeria-egoerak salatu eta beraiei laguntza ematera”. Hainbat baliabide daude kezka hori bideratzeko, nola salletar GGKEetan hala hezkuntza obretan eta gizarte- hezkuntzazkoetan, eta formazio-plan ezberdinetan “justizian, solidaritatean eta kreazioaren osotasunean forma hartzen dutenak, hezkuntza-curriculumaren barruan eta kanpoan, laguntza solidarioa eta boluntariotza”².

Lehentasunezko hautapen bat da GGKEei eta lehendik dauden gizarte-hezkuntzazko obrei laguntzea suposatzen duena, eta bide berriak irekitzea “*aukera gutxien duten gazteriarri lagundu ahal izateko, beren gizatasunaren eta afektibitatearen garapena arriskuan jartzen dituen familia-egoera desegokietan*”³ eta, aldi berean, balioetan hezteko ereduak eta testigantzak proposatzea, *Berezko Izaeran oinarrituta, zainduko duena “ingurunea, norberaren eta taldearen eskubideak, gizaki guztion berdintasuna eta lurralde pobretuekiko eta gure inguruekiko justizia eta solidaritatearen sustapena*”⁴.

2. La Salle Misio Proiektua – Arlep Barrutia (2012), 29. or.

3. La Salle Misio Proiektua – Arlep Barrutia (2012), 29. or.

4. Ik. La Salle Misio Proiektua – Arlep Barrutia (2012), 9. or.

Salletar Hezkuntza- Misioarekin konprometiturik

Salletar Hezkuntza Misioaren III. Asanbladak (2018) positiboki baloratzen du salletar hezkuntza-elkarteek justizian, bakean eta solidaritatean eta boluntarioritzaren sustapenean duten inplikazioa, eta, horrez gain, hezitzaile gisa, pobrezia berrien erronkekiko sentikorrak izaten jarraitzera bultzatzen gaitu, gure identitatearen funtsezko alderdia denez.

Aldi berean, Asanbladak eskatu du hautapen hori kanpaina batzuk aurrera eramatera ez mugatzea, baizik eta gure eredu pedagogikoa osatzea, Ikaskuntzarako Testuinguru Berriaren (ITB) inguruan, justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzarekin, gure munduan premia handiena duten errealitateak ezagutzen eta haiekiko konpromisoa hartzen laguntzeko. Ziur izanik besteak zerbitzatzea mundu hobe sortzeko modua dela, gure fedea ekintza bihurtzera deituta gaude. La Salleko Joan Bautista bezala, besteen oinazeek “hunkiturik” soluzio-bideak bilatzen saiatzen gara Nazareteko Jesusen Ebanjelioak inspiratuta, egunero Jainkoaren Erreinua eraikitza-
gonbidatzen baikaitu.

Aurrera egiten jarraitzeko bide bat

Salletarrak garenez, gure munduko errealitatea irakurtzera gonbidaturik gaude, gure garaiko erronka handiekin modu aktiboan konprometitu ahal izateko. Erronka horietako asko Frantzisko aita santuak *Fratelli Tutti*-n jasotzen ditu: “bazterketaren kultura”, behar bezain unibertsalak ez diren giza eskubideak, gatazkak eta indarkeria, teknologia deshumanizatzailea, migratzaile eta errefuxiatuen egoera, duintasun falta mugetan...

La Salleren sorreratik, justizian heztearen aldeko hautua honako hauetan adierazi izan da: zailtasun gehien dituzten ikasleak artatzean, pobrezia-egoeren eta gizarte-zaugarritasunaren aurrean hezkuntza-

Aurrera egiten jarraitzeko bide bat

erantzunak ematean, aniztasunarekiko arretan, integrazio-geletan, eskola-errefortzu eta -laguntzan, premiak dituzten familientzako laguntzetan, haurren eskubideak sustatu eta defendatzean, berdintasunerako hezkuntzan eta esparru akademikoan edo eskolaz kanpokoan sar daitezkeen sormen-ahalbide guztietan.

Esker onez aitortzen dugu ez garela hutsetik abiatzen justizian hezteko proposamen honetan. Salletar hezkuntza-elkarteek denbora asko daramate dimentsio horietan hezten, GGKEen laguntza ordainezinarekin; izan ere, GGKEek baliabideak, irakasleentzako formazioa, nazioarteko sareekiko konexioak eta solidaritate-taldeen animazioa eskaini dituzte urteetan. Gainera, justizia praktikatzan duen fede-heziketan denboraldi honetan egin duguna aztertzean, gure obretako hezitzaile eta zuzendaritza-talde askoren ilusioa, gaitasuna eta entrega aitortzen ditugu, gaur egun jasotzen ditugun eta laguntzen jarraitzera bultzatzen ditugun askotariko ekimenak sustatu eta egin dituztenak.

Salletar hezkuntzarako une liluragarri batean gaude: gaur egungo haur eta gazteen beharrei erantzuten dien Ikaskuntzarako Testuinguru Berri baten garapen eta ezarpenean eta, batera, La Salleren 300 urteko historian erroturik jarraituz. Aldi berean, La Salleren gizarte-ekintza hazi egin da, bai hezkuntza-obretan, baita gizarte-hezkuntzazkoetan eta GGKEetan ere. Bateratutako lan horrek aurrera jarraitzen du, eta dokumentu hau horren emaitza da.

Oinarrizko printzipioetatik abiatuta, ITBk laguntza eman nahi die hezitzaileei, familiei eta ikasleei gizarte bidezkoago eta solidarioago bat eraikitzeko konpromisoa har dezaten eta gizarte kontzientzia kritiko eta konprometitua gara dezaten. Bere esparru pedagogikoen bidez, errealitateari erantzun nahi dio eta salletar eskola gizartearen elementu eraldatzaile bihurtu nahi du solidaritatearen esparrutik, ikuspegiak irekitzearen, beste erakunde batzuekiko lankidetzaren, boluntariotzaren sustapenaren eta kulturartekotasunaren eta aniztasunaren onarpenaren esparruetatik.

Un camino para seguir recorriendo

Mundua eraikitzeko konpromiso hau, justiziatik, solidaritateretik eta baketik bizi dute haur, gazte, familia eta hezitzaileek, euren zeregin osoa inspiratzen duen funtsezko giltzarri lez: eguneko gogoetak, fedearen ospakizunak, pastoral jarduerak, tutoretza-saioak, gazte, hezitzaile eta familiei akonpainamendua, harremanak eta tratua edo obrako giroa. La Salleko ikasleek hainbat esperientzia bizitzea nahi dugu, solidaritate globalaren beharraz jabetzen laguntzeko eta guztion aldeko ekintzen onura aitortzeko, batez ere egoera ahulenean daudenena.

Justizian, solidaritatean eta bakean hezteko proposamenak, La Sallen, ezin ditu ahaztu Elizaren eta gizartearen beste gogoetak, hezkuntza-proposamena sortzen eta aberasten dutenak: eredu ekonomiko eta gizatiartzaile berri bati buruzko mundu-hausnarketa, Garapen Jasangarrirako Helburuak, nortasun kosmopolita globala, kreaizioaren zaintza integrala, Bidezko Merkataritza, arrakala digitalaren aurkako borroka, giza eskubideen defentsa eta pertsonen garapena.

Gure helburua

Prozesu horri guztiari laguntzeko, SHMAk (AMEL) eskatu zuen *Justizian, Solidaritatean eta Bakean Hezteko Proiektu Marko* berri bat egitea Barruti osorako, Salletar GGKEen, gizarte-hezkuntzazko obren, ikastetxeen eta unibertsitate-zentroen arteko elkarlanaren bidez. Proiektu hori ITBen erabat integratua, eta gizarte-konpromisorako ibilbide progresibo batekin, hezkuntza-elkarteetako kide guztiei proposatzeko.

Dokumentu honek eskaera horri erantzun nahi dio, eta justizian, solidaritatean eta bakean hezteko gure proposamenaren printzipio inspiratzaileak eta oinarrizko irizpideak eskaini nahi ditu.

Jainkoaren Erreinua eraikitzeko desio honetatik jasotzen dugu gure ikasle eta familiak justiziarekiko konpromisoan

Gure helburua

hezteko deia, zerbait lausoa eta denboratik kanpoko ez dena, testuinguru zehatzetan kokatu dadin. Adierazi dugunez, La Sallek sorrera bertatik egindako lanaren ondorioa eta jarraipena da. Ziur gaude hezkuntza-esperientziaren bidez eraiki dezakegula mundu bidezkoagoa. Argi eta garbi partekatzen den misioa da, ez bakarrik hezkuntza-elkarteetan, baita munduan barrena 2030 *Agendaren* 4.7 helmuga lortzeko lanean ari diren pertsona guztiekin batera ere:

«Hemendik 2030era, ziurtatu nahi dugu ikasle guztiek behar dituzten ezagutza teoriko eta praktikoak eskuratzea, sustatu dezaten garapen jasangarria, (...), giza eskubideak, genero-berdintasuna, bakearen eta indarkeriarik ezaren kultura, munduko herritartasuna, kultura-aniztasunaren balorazioa eta kulturak garapen jasangarriari egiten dion ekarpena».

Desio dugu proiektu honek hezkuntza-elkarte guztiei eta, batez ere, pobreen zerbitzuan eta justiziaren sustapenean konprometitu nahi duten gazteei balio izatea esperientzia eta ekintza jakinak programatu eta garatzeko, Salletar Familia hasieratik inspiratu duen espirituaren arabera.

Proiektu honen hartzailleak salletar hezkuntza-elkarteetako kide guztiak dira, eta interes berezia du arduradun pedagogiko, pastoral eta instituzionalentzat, Barrutiko eremu guztietan.

Zinez espero dut, bizitzea egokitu zaigun garai honetan denok ere gizaki ororen duintasuna aitortzea eta, hala, guztion artean senidetasun-irrika berpiztea mundu osoan. (Frantzisko aita santua, Fratelli Tutti, 8).

Mundurekiko
erantzukizunean
heztea

3A.

Zer esan nahi dugu Justizia, Solidaritatea eta Bakea hitzekin?

Gure salletar errealitatetik

Hezkuntza Justizian, Solidaritatean eta Bakean, salletar hezkuntza-misioaren ardatz egituratzaile gisa, bi dinamismo konbinatuz egiten da posible:

- *Pertsonala*, hezitzaile, familia, haur eta gazteengan pentsatuz, bokazio mailan hazteko gonbidapena jasotzen dute senidetasunetik eta solidaritatetik –oinarrizko salletar ezaugarriak–, inguratzen gaituen munduaren eraldaketa bultzatzen duen elkarte-dinamismo baten barruan.
- *Komunitarioa*, La Salleren justiziaren aldeko ekintza guztiaren bidez eta pertsona eta erakundeek sarean lan eginez, bai ingurune hurbilean (hezkuntza obrak eta gizarte-hezkuntzazkoak), bai geografikoki urrunekoan (GGKE), La Salle Gizarte Ekintzaren barnean.

Bestela esanda, hezkuntza gisa, hezkuntza-elkarte osoa gonbidatu nahi dugu galderak egitera eta erantzunak bilatzera, errealitatearen irakurketa kritiko eta fededuna egitera, mundu bidezkoago bat eraikitzeko erantzukizunean hazten lagunduz. Konpromiso gisa, La Salle pobretutako errealitateari erantzuten saiatzen da, modu berriak bilatuz: migratzaileak, gizarte-bazterketako arriskuan dauden adin txikikoak, harrera-etxeak, pertsona zaugarrien formazioa, eskola-testuinguruan bertan egoera ahulenean daudenei arreta ematea ahaztu gabe.

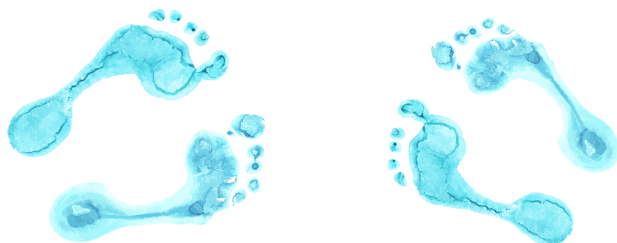
Zernolako justizia

Justizia, funtsean, pertsona guztiek duintasunez bizitzeko duten eskubide gisa deskribatzen dugu. Justizian hezteko pertsonaren eskubideak eta duintasuna interes ekonomiko eta politikoen gainetik defendatzean oinarritzen da. Era berean, pertsonak kokatzen ditu eta bizitza bere zentzurik zabalenean, balio nagusi eta lehentasunezko gisa edozein ekintza eta erabakiren gainetik.

Esparru hori giza eskubideetan oinarritzen da, bereziki ahulenen eskubideetan. Eskubideek pertsonaren autonomia babesten eta bermatzen dute, eta erantzukizunari lotuta daude; erantzukizun hori errespetatu, lotu eta gizatiartu egiten du, ikuspegi global batekin. Eskola leku pribilegiatua da horren jabetzan hazteko (ikusi), injustiziaren sustraiak ezagutzeko (epaitu) eta ekiten hasteko (ekin).

Justiziaren sustapenak salletar eremuan konpromiso-errealitateak identifikatzen ditu ingurune hurbilean eta beste herrialde pobretuekin, nortasun globalaren aitopenean, ingurumenaren eta garapen iraunkorraren aldeko borrokan, gizartearen atalak integratzean, konpromiso etiko eta solidarioen lan-eremuan, kontsumoan eta abarretan. Arlo horietako asko eguneroko ekintza pedagogikotik abiatuta landu ahal izango dira, baita hezkuntza-eragile ezberdinen eta familien inplikaziotik ere, balio instituzionalen sustapenean edo gizarte-hezkuntzazko obretako eta salletar GGKEetako presentzia eta inplikazioan ere.

Zernolako solidaritatea

Solidaritatea besteen aldeko konpromiso boluntario, eskuzabal eta desinteresatu gisa ulertzen dugu, hainbat proiektu aurrera eramanez, kausa bera partekatzen dutenek elkarrekin egindako ahaleginei esker. Beraz, beharrezkoa da hezkuntza-elkarteetan ikaskuntza-eredu gogoetatsua, kritikoa eta diziplinartekoa bultzatzea eta bizitzea, pertsona guztiekiko solidaritatearen, inklusioaren eta errespetuaren kultura sortzen laguntzeko.

Justiziak eta solidaritateak gizarte-eraldaketan, tokiko eta global, dugun erantzukizunari buruzgaldetzen digute, ingurune hurbilean zein urrunean gaur egun dauden bidegabekeria-egoerei dagokienez: desberdintasuna eta pobrezia, gatazkak eta gerrak edo halabeharrezko mugikortasuna, besteak beste. Egungo testuinguru globalean, ezinbestekoa da abegi onaren kultura sortzea bidegabekeriak gehien pairatzen dituzten pertsonekin.

Gai publikoetan parte hartzea sustatu behar dugu, klase politikoaren eta merkatuaren esku soilik utzi gabe. Hezkuntza-elkartei lagundu nahi diegu bizitzako esparru guztietako ekintzetan eta erabakietan parte hartzen, hurbilenetik globalenera. Ekintza –gizarte-konpromisoaren ikuspegitik egitea eta jardutea–, beraz, funtsezko elementua da gure hezkuntza-ebanjelizatzaile proiektuarentzat.

Zernolako bakea

Hezkuntza Justizian eta solidaritatean *bakean oinarritutako hezkuntzarekin* batzen dugu, eta honela definitzen: giza kalitateen garapen gisa, bizitza zaintzeko, oinarritzko premiak asetzeko, ongizate, identitate eta askatasunari dagozkionak, pertsonalak nahiz kolektiboak.

Bakeak, beraz, gizatasunetik abiatzea proposatzen du, indarkeria-zikloak gainditzeko eta gizarte-ehuna berreraikitzea sustatzeko. Horrela, bizikidetza sortu nahi du, marjinalatzen, baztertzen dituzten desberdintasunak eta oinarritzko eskubideak galtzea eragiten dutenei aurre egiteko, kauei eta ondorioei eraginkortasunez eta afektibitatez aurre eginez. Ez dago bakerik justiziarik eta solidaritaterik gabe, eta alderantziz: «*bereizi-ezinak dira naturarenganako arreta, pobreekiko zuzentasuna, gizartearekiko konpromisoa eta norberaren barneko bakea*»⁵.

5. Frantzisko aita santua (2015) *Laudato Si'*, 10.

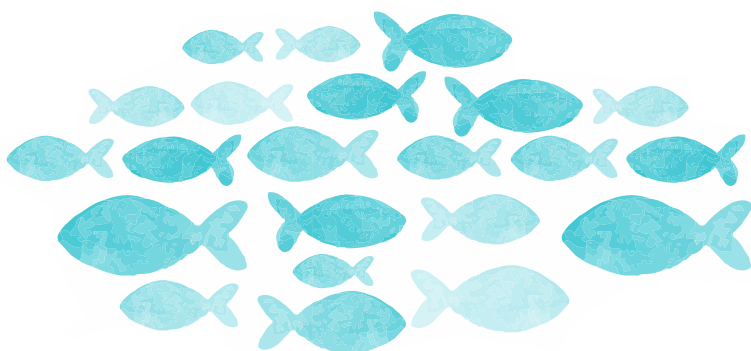

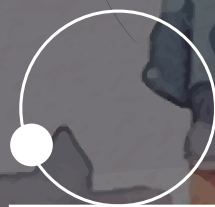
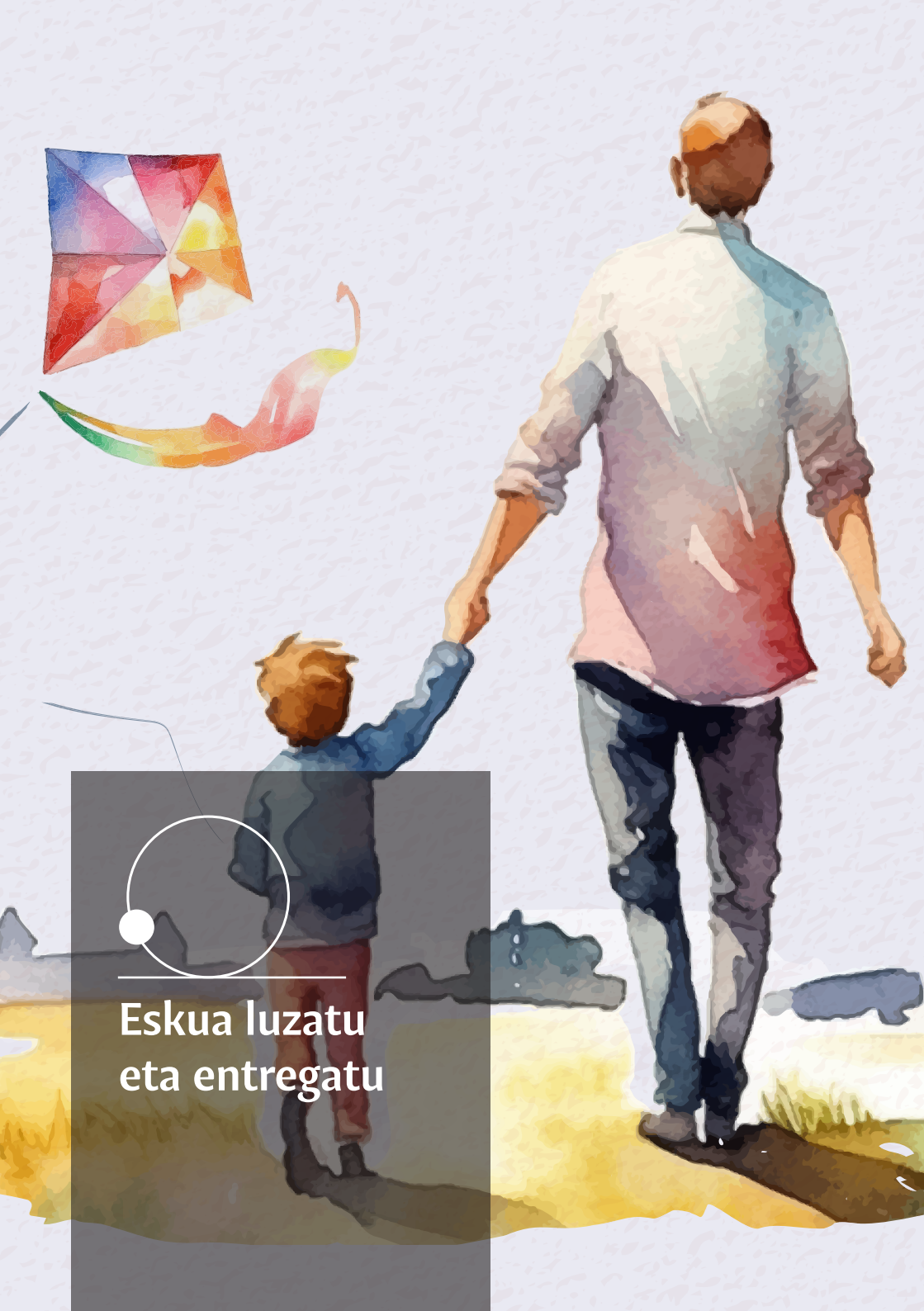
Zernolako konpromiso premia handienean daudenekin

Salletarrak pobrezia-, beharrian- eta marjinazio-errealitateen aurrean duen zeregina eta presentzia honako hau izango da: errealitate horiei aurre egiten inplikatzeko eta konprometitzeko, pertsona bati lagunduz, euren gaitasunen bitartez garatu ahal izan daitezen.

Pertsona bat pobretuta dago garatzeko aukera funtsezkoenak ukatzen zaizkionean: bizitza luzea, osasuntsua eta sortzailea izatea, eta aldi berean, bizi-maila egokiaz, askatasunez, duintasunez eta norbere buruarekiko eta besteekiko errespetuz gozatzea. Baliabide ekonomikorik ez duena edota gizarte- edo eskola-ingurunean integratuta ez dagoena eta abandonua pairatzen duena, gizartetik baztertuak, desberdina dena baztertzen duen kultura baten biktimak, gaixoak, adikzioetan harrapatuta daudenak, migratzaileak eta errefuxiatuak, existentziaren zentzua galdu dutenak edo horri aurre egiteko bitartekorik ez dutenak eta beste asko.

La Sallek ezin du berak bakarrik hezkuntza arloko hurbilketa eta ekintza eraginkorra lortu egungo pobrezia-mota guztien aurrean. Horregatik, garrantzitsua da tokiko, eskualdeko edo nazioarteko mailan behartsuen arazoak konpontzeko lan egiten duten beste erakunde eta instantziekin (politikoak, sozialak, erlijiosoak...) harremanak ezartzea eta lankidetzan aritzea.

Eskua luzatu
eta entregatu

4A1.

Elizaren Irakaspen Sozialetik

Printzipio baliotsuak

Arlep Barrutiko Ebanjelizazio dokumentu markoak eta, hemendik abiatuz, ITB proposamenak pertsona eraikitza bideratutako eskola bat aurkezten du, pertsona bere buruarekin, Elizarekin, Jainkoarekin eta munduarekin harremanetan eraikitza, alegia. Gure hezkuntza-elkarteen nortasun-zeinu bat da, La Salleko san Joan Bautistak inspiratua, gazteak garai bakoitzean antzematen diren premien arabera orientatzea gizarte- eta lan-munduan. La Sallen hazten diren haur eta gazteek, mundu bidezkoago eta solidarioago bat eraiki ahal izateko, Jainkoaren Erreinua txertatuz, bertako eta munduko beharrak deskubritzen lagunduko dieten abaguneak eta esperientziak aurkitu beharko dituzte.

Elizaren parte garenez, justizian, solidaritatean eta bakean hezteko gure erreferentzia erabatekoa eta azkena Jesus Nazaretekoa da, errukiorra eta solidarioa dena, berarekin gurutzatzen diren emakumeen fedea eta errukia gorai patzen eta miresten diharduena, bere begirada eskertua kreaioan jartzen duena eta Jainkoaganako⁶ bidea erakusten diguna. Fededun bezala, Jesus bera ikusten dugu beharrean den pertsonarengan. Gure proiektuek itxaropenean hazten eta Jainkoaren maitasun-proiektua egia bihurtzen lagundu nahi dute. Gure gizarteko emakume eta gizonok Gizateriaren erdian Jainkoaren hartzidura izatera deituak gaude⁷. Jainkoaren proiektu hau Elizan La Sallek bere egiten du: Elizak salbamenari, bakeari eta garapenari egiten dion ekarpenaren parte izanik, *ikustea, epaitzea eta ekitearen* erabateko esanahia aurkitzen jarraitza gonbidaturik gaude.

6. Ik. Frantzisko aita santua (2015) *Laudato Si'*, 20.

7. Ik. Frantzisko aita santua, *Evangelii Gaudium* (2013), 114.

Printzipio baliotsuak

Gure hezkuntza-proposamenean garrantzitsua da hezkuntza-elkarteak Elizaren Irakaspen Soziala ezagutzea, hau da, kristau elkartearen irakaskuntza orohar ezagutzea, sakontzea eta horretan oinarritzea, eta ebanjelioa munduan txertatzea, nazio eta nazioarte mailan gizakiarengan eragina duten errealitateei eta arazo sozial, ekonomiko, kultural eta politikoei buruz.

Oinarrizko printzipio hauek Elizaren Magisteritza sozialean jasota daude eta garatzen jarraitzen dute, Ebanjelioaren mezu soziala eguneratuz. Mezu hori ez da soilik erlijiosoa, baizik eta, batez ere, eraldatzailea eta mundu gizatiarrago, senide-artekoago eta bidezkoago baten eraikuntzarekin konprometitua.

Pertsonaren duintasuna

Kristautasunaren hastapenetatik, gizakiaren duintasun bortxaezina baieztatzen da, Jainkoaren irudi izateagatik pertsonari berezkoa zaiona. Gizaki ororen bizitza sakratua da eta bortxaezina, eta, beraz, pertsona orok balio absolutua du. Gizakiek Jainkoaren aurrean duten funtsezko berdintasunaren ondorioz ezin da inolako diskriminaziorik justifikatu. Beraz, pertsona defendatu egin behar da bere eskubideak ukatu, deuseztatu edo eragotzi nahi dizkion edozein saioaren aurrean, *La Salleko Kode Etikoak* ere adierazten duen bezala.

Guztion ongiaren lehenetasuna

Guztion ongia pertsona, asoziazio eta kide bakoitzari bere garapen integrala errazten dioten gizarte-bizitzako baldintzen multzoa da. Besteen gaitasuna eta ongia etengabe bilatzea eskatzen du norberarena balitz bezala; beraz, gizarte-ekintza orok izan behar duen azken helburua izan behar du.

Ondasunak gizaki guztiei dagozkie

Kristau fedeak baieztatzen du Jainkoak lurra sortu eta gizadi osoari eman diola, horren bitartez lurreko bizilagun guztiak bizi daitezen, inor baztertu gabe eta inor pribilegiatu gabe. Beraz, pertsona orok behar duena izan behar du duintasunez bizitzeko eta bete-betean garatzeko. Inork ezin ditu alde batera utzi bere lehen mailako beharrei erantzuten dieten ondasunak: elikatzea, haztea, komunikatzea eta osoki garatzea. Pertsonen berezko duintasunetik ondorioztatzen den eskubidea da, eta gizaki orok elkarte sozial eta politikoari eskatzen dio ondasun horiek eskura izatea eta modu autonomoan gozatzea bermatzeko ahalegina egitea.

Ondasunak, beraz, gizaki guztiei dagozkie justizian, eta modu ekitatiboan banatu behar dira.

Solidaritatea

Elkartasuna ez da gertuko edo urruneko hainbat pertsonen gaitzek eragindako azaleko sentimendua. Aitzitik, guztion ongia bilatzen eta sustatzen ahalegintzeko erabaki irmo eta saiaturia da. Giza komunitateko kide guztien eta bakoitzaren onerako lan egitea da, pertsonak guztien benetako arduradun senti daitezen, justizia, errukia eta senide-arteko maitasuna gauzatuz, bai maila indibidualean baita kolektiboan ere, maila guztietan.

Pobreen aldeko lehentasunezko hautapena

Aurreko printzipioek, desberdintasunek jotako gizarte batean, bereziki haur eta gazte pobretuak zaintzea eskatzen dute, marjinazio-egoeran daudenak eta euren bizi-baldintzek hazkunde egokia eragozten dietenak. Hau da, pobreen aldeko lehentasunezko hautapena eskatzen du, nola pobrezia sozioekonomikoa dutenek, hala aterperik, lan duinik eta osasun-zaintzarik ez dutenek, etorkizun hobe baten itxaropenik gabe bizi direnek, haiek sustatzeko, defendatzeko eta beren historiaren subjektu bihurtzeko.

Subsidiaritatea

Subsidiaritatea esan nahi du garapen gizatiar, zientifiko eta tekniko handiagoa duten gizarte guztiek garapen txikiagoa duten gizarteei lagundu, babestu, sustatu eta zerbitzatu behar dietela. Kontua ez da “paternalismo” batean erortzea, baizik eta, batez ere, pertsona bakoitza, bere ahalegin eta ekimenarekin eta besteen laguntzarekin, modu integralean garatzen uztea, komunitatean sinergiak eta babesak sortuz.

Parte hartze sozial eta politikoa

Beraz, demokrazia eta parte-hartze sozial eta politikoa sendotzen laguntzea ere eskatzen du. Askatasuna giza duintasunaren funtsezko zeinu eta adierazpena da, ondorioz, eskubide hori erabiltzea pertsonaren oinarritzko eskubidea da. Parte-hartze horrek giza duintasuna eta askatasuna adierazten ditu lanean eta bizitza publikoan, guztion ongia gauzatzeko eskakizun gisa. Guztion artean partekatutako erantzukizuna da, eta bakean eta erantzunkidetasunean oinarritutako giza komunitatea eratzeke joera du beti.

Bizitzaren kultura

Elizak “bizitzaren kultura”, itxaropenaren eta eraldaketaren kultura sustatzen du eta sustatzera deitzen du, “heriotzaren kultura”ren aurrean. Pertsona guztiek bizitza duina izan dezaten, heriotza-egiturak bizitzaren fase guztietan aurkaratu eta salatzen ditu, humanismo integral eta solidarioaren gakoetatik abiatuta.

Etika, morala eta lanaren lehentasuna etekinen aurretik

Ez da bidezkoa ezta bateragarria Jainkoaren planarekin (“bekatu pertsonala” eta “bekatu estrukturala”) giza izaera iraintzen duen edozein egoera, ezta ezer ez egitea ere hura aldatzeko fedea, politika, etika eta morala oinarri hartuta. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (1948) ezagutzen eta baloratzen jarraitu behar dugu, giza duintasun indibidual eta kolektiboaren ezinbesteko eskakizunei eraginkortasunez erantzuteko ahalegin garrantzitsuenetako bat baita.

Aldi berean, azpimarratzen da pertsonak eta lanak egituren eta kapitalaren gainetik egon behar dutela eta kristauak langileen eta euren familien eskubideen defentsaren buru izan behar dutela: bidezko soldata, atsedena, berme sozialak, gizarte segurantzaz, enplegu duina, etab.

Denon etxearen zaintza

Gure planeta egoera larrien eraginpean dago: ingurumenaren kutsadura, klima-aldaketa, ura eskuratzeko, biodibertsitatearen galera. Ez da soilik “ingurumen-arazo” bat, baizik eta errotik eragiten dio giza bizikaltatearen murrizketari, gizartearen suntsiketari eta desberdintasunari, non premia handiena dutenak baitira biktima handienak.

Dena elkarlotuta dagoela, gizakiak direla arazoaren eragile eta, aldi berean, irtenbide bakar, eta kontzientzia hori hezi daitekeela eta transmititu gizartearen deskubrituko duen “ekologia integrala” aukeratu behar da.

Ikusi, epaitu eta ekin

Elizaren Irakaspen Sozialaren *metodoa* errealitatea aztertzeko eta ulertzeko ariketa da, bizitza praktikorako orientabideak eskaintzeko, *ikusi*, *epaitu* eta *ekin* prozesuari jarraituz:

- Errealitatearen irakurketa Jainkoaren Hitzaren argira egina, *ikusi* errealitatea sentsibilitatez eta buru argiz hautematea da, injustizia arazoak eta egoerak, horien kausak, horiek eragiten dituzten faktoreak, ondorioak, mekanismoak eta horiek erreproduzitzen dituzten pertsonak eta abar aztertzea eta informatzea.
- Ondoren *epaitu*, pertsonen eta gizartearen errealitatea interpretatuz epaitzea, gizatiarra, bidezkoa, senide-artekoa edo kontrakoa zer den eta zer dagoen bereiztea, eta zapalketara eta deshumanizazioa daramana salatzea.
- *Ekin*, jarduteak jarrera eta erabaki koherenteak hartzea dakar, desberdintasunen, egituren eta bidegabekeria-mekanismoen aurkako ekintza zehatzetan konprometituz. Aldi berean, errealitatea eta gizartea eraldatzeko proiektuak eta prozesuak sustatu eta sortu behar dira, aurretik ikusitako printzipioen arabera.

Eragile aktibo gara

La Sallen, mundu gizatiarrago baten, Jainkoaren planarekin bat datorrenaren eraikuntzaren parte aktiboa izan nahi dugu. Hezkuntza-elkarteetako kide guztiak eragile aktibo izan daitezten eta funtsezko printzipio horiek zabaltzen eta bultzatzen parte har dezaten laguntzen dugu. Horretarako, jakin badakigu haur eta gazteek, hezitzaile eta familia guztiekin batera, elkarri lagun diezaioketela eta lagundu behar diotela, Elizak proposatzen duen justizia- eta fede-ibilbidean.

Eraldaketa
sozialaren alde
apustu egitea

4A2.

“Hiritartasun global” printzipiotik

**Eraikitzen
doan kontzeptua**

“Hiritartasun globala” eraikitzen doan kontzeptua da, eta justizian, bakean eta solidaritatean oinarritutako hezkuntzari edukia (*zer*) ematen laguntzen du, zeharkako ikuspegi gisa (*nola*), gaur egungo gizarte-eraldaketarako hezkuntza ulertzeko modu gisa, tradizio luze baten ondorioz egungo testuinguruaren errealitatearen argitan ñabardura berriak hartuz.

Hiritar globalak honela defini daitezke: beren tokiari eta erantzukizunari buruzko kontzientzia etengabe sakondu nahi dutenak, tokikoa eta globala, gero eta inter-konektatuago dagoen mundu batean. Garapen iraunkorraren eta mundu gizatiarrago baten bilaketan beste batzuei elkartasuna adieraztea eskatzen du, justizia eta bakearen misioaren benetako egile izanik.

Beraz, konpromiso pertsonal eta instituzionalerako dei berri bat da, gure hezkuntza-elkartean giza familiaren eta komunitate globalean dugun lekuaren eta erantzukizunaren ulermena eta kontzientzia sustatzeko baldintza egokiak sortzeko, kulturartekotasunaren dinamikaren, denona den etxearen zaintzaren, bakearen sustapenaren, genero-ekitatearen, edozein diskriminazio-motaren aurkako borrokaren eta gizartean parte-hartze eraikitzailearen bidez. Giza garapena posible egiten ez duena identifikatzen ahalegintzen gara, bai tokian-tokian, bai mundu osoan, eta hori aldatzeko prest gaude.

Eraikitzen doan kontzeptua

Beraz, hezkuntza-prozesuaren zeharkako dimentsio bat da, hezkuntza-obretarako, gizarte-hezkuntzazko obretarako eta GGKEetarako, eta bereziki nabarmentzen du tokikoaren eta globalaren arteko harremana, baita giza komunitate eta komunitate ekologiko unibertsaleko kide izatearen sentimendua ere. Biak ala biak egungo errealitatearen eraldaketan sakonki eta eraginkortasunez eragiteko baldintzatzat hartzen dira.

Poliedroaren figura

Frantzisko aita santuak, *Evangelii Gaudium*en, poliedroaren figura proposatzen du errealitate globala, bere kideak eta hauen berezitasunak pentsatzeko. Poliedroak bakoitzak bere originaltasunari eusten dion berezitasun guztien elkargunea islatzen du. Pertsona guztiek, beraien proiektuekin eta potentzialtasunekin, baita beren akatsengatik zalantzan jar daitezkeenek ere, badute zer eskaini. Gizartean ongia bilatzen duten pertsona guztiak, bakoitza bere berezitasunarekin, mundu hobe baten eraikitzaile izan daitezke⁸.

“Hiritartasun globala” pentsatzeko bigarren ideia garrantzitsua bestearen zaintza eta aitortza da, *Laudato Si'*-n adierazia. Paradigma “teknokratikoari” ez zaio erantzuten gizakiak kanpoan duenari begiratzuz posizio berri batekin, estimatzea eta zaintzea merezi duen errealitate baliotsua delakoan. Oreak ekologikoak bere baitan hartzen ditu norberarekiko barne oreak, besteekiko solidario izatea, naturala izaki bizidun guztiekin, eta espirituala Jainkoarekin⁹.

8. Ik. Frantzisko aita santua *Evangelii Gaudium* (2013), 236.

9. Ik. Frantzisko aita santua (2015) *Laudato Si'*, 210-211.

Poliedroaren figura

Azkenik, bizikidetzan sortzen diren gatazkak konpontzeko modu berriak bilatzeko erronka handiari aurre egin behar dio “hiritar globalak”. “Elkarriketaren kultura”ri esker, bestea baliozko solaskidetzat har dezakegu, beste kulturako migratzaileari begiratu, entzuna izatea, aintzat hartua eta estimatua izatea merezi duen subjektua delako, beldurra, baztertea, indarkeria eta bazterketa gaindituz.

Munduko “hiritartasun globalaren” ikuspegitik, hezkuntza-obrek, gizarte-hezkuntzazkoek eta GGKEek ezinbesteko eginkizuna dute: pertsona solidarioak eta konprometituak prestatzea. Salletar hezitzaile gisa identifikatzen gaitu eta La Salleko san Joan Bautistaren irakaskuntzetan erroturik mantentzen gaitu.

Proposamen integrala

“Hiritartasun globala” hezkuntza-proposamen bat da, ITB proposamenean guztiz integratua eta zeharkakoa, eta bere helburu nagusia arlo pertsonalean aldaketak sustatzea da, tokiko mailan (pertsonen arteko bizikidetza-harremanak, eguneroko jardunen ingurumen-inpaktua) eta maila globalean (pobrezia ekonomikoa desagerraraztearen aldeko giza garapen iraunkorraren aldeko ekimenetan parte hartzea) partaidetza eta konpromiso soziala sustatzeko. Honek bost dimentsioen eraikuntzan lagundu behar du:

- Hiritartasun *aktiboan*: ekintzetan banaka eta taldean parte hartuko duena. Pertsonen informazioa eta formazioa ematen laguntzea da.
- Hiritartasun *kritikoan*: jakinmina izango duena, informazioa erabiltzen ikasiko duena, fidagarritasuna baloratzen, ulertzen, iturriak kontrastatzea, gogoeta egiten.

Proposamen integrala

- Hiritartasun *arduratsuan*: bere printzipio eta balioen arabera konprometitzen ikasiko duena, baita koherentziaz jokatzeko ere, bere ekintzen ondorio pertsonalak, sozialak eta ingurumenekoak bere gain hartuz.
- Hiritartasun *globalean*: globala pentsatzean, gure munduaren interdependentziak kontuan hartuta eta pertsonen eskubideetatik abiatuta.
- Hiritartasun *solidarioan*: desberdintasunen kausa sistemikoez jabetuko dena eta Giza Eskubideen ekitatea lortzen saiatuko dena.

Hiritartasunaren bost dimentsioak eraikitzeko prozesu horretan, printzipio metodologiko batzuk ere planteatzen dizkigu, eta horien gainean oinarritzen da:

- *Pentsamendu kritikoa* sustatzea, kontsumo-gizartearen nagusi diren balioen eta praktiken eta maila globalean gizateria gehienari eragiten dioten errealitatearen arteko kontraesanak nabarmentzeko.
- *Praktika aktiboak* eta kooperatiboak, ikasleen inplikazio eta partaidetza maila handia eskatzen duten jardueren bidez: talde kooperatiboetan lan egitea, eztabaida, gogoeta...
- *Ikuspegi sozio-afektiboa*: ikaskuntzaren eta garapen pertsonalaren dimentsio sozial eta emozionalari garrantzia ematea.
- *Koherentzia global-lokala*: gizateriaren arazo komunak eta horien kausak ulertzea eta aldaketa sozialarekin konprometitzea, tokiko aldaketa-proiektuetan inplikatzeko dakarten bizipenen bidez.

Proposamen integrala

Salletar hezkuntza-proposamen osoak, bereziki Ikaskuntzarako Testuinguru Berriaren printzipioek eta eremuek, modu naturalean eta integratuan hartzen dute parte printzipio hauetan. Hainbat abiapuntutatik abian jarritz eta hainbat horizontetarako bidean, gizakia ardatz duen hezkuntza-testuingurua sortzen lagundu nahi duten elementuak, hausnarketak eta baliabideak proposatzen dira. Testuinguru horren arabera, hezkuntza-jarduera prozesu pedagogikoa ez ezik, etikoa, politikoa eta soziala ere bada, justiziaren, solidaritatearen eta bakearen aldekoa.

Lan-ildoak tokikoak eta globalak

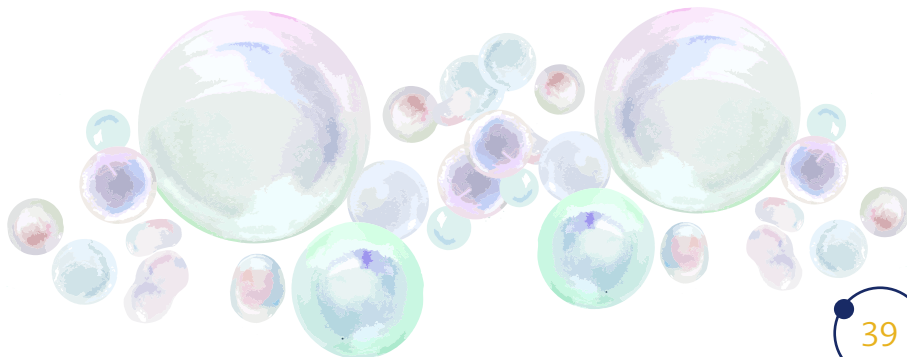
Printzipio sortzaile horietatik abiatuta, Elizaren Irakaspen Sozialarekin eta salletar ondarearekin berarekin bat etorri, “hiritartasun globalak” honako hauek sustatzen ditu:

- Inklusiorako eta ekitaterako hezte, diferentziak hautematen lagunduz eta genero-ikuspegi eta -ikuspuntutik desberdintasunak eraldatuz.
- Errealitatearen begirada kritikoa, ikuspegi integral batetik hezte, guztion ongia bilatzeko konpromisoa duen herritartasuna eraikitzea sustatuko duena eta eredu alternatibo bidezkoagoak sortzen parte hartuko duena.
- Kulturartekotasunean eta giza eskubideen errespetuan hezte, aniztasuna, harrera eta diskriminaziorik eza baloratuz. Horrela, bere kultura-esparrua aberats daiteke eta abaguneak izan bizitza eta mundua ulertzeko modua zabalduz.
- Natura eta ingurumena zaintzen hezte, balioak, gaitasunak eta jarrerak sustatuz, beren gain hartu behar duten munduaz arduratzeko “lurra landu eta zaindu” behar dugunez (Has 2, 15).
- Partaidetza demokratikoan hezte, erantzunkidetasun- eta konpromiso-mekanismo gisa, gizarte bidezko, ekitatibo eta solidarioa eraikitzeko.
- Elkarriketaren balorazioan hezte gatazkak modu baketsuan konpontzeko eta hiritartasun aktiboa eta arduratsua gauzatzeko tresna gisa, adiskidetzear, barkamenean eta errukian oinarritutako giza harremanen kristau ulermenetik abiatuta.

Lan-ildoak tokikoak eta globalak

- Erlijio-esperientzia ireki batean heztea. Esperientzia horrek, kristau-hezkuntzatik abiatuta, gizakiaren dimentsio transzendentea esperimentatzeko moduen aniztasuna kontuan hartuko du, hura garatu duten jakinduria-tradizioen esplorazioa sustatuko duena, baita barnekotasuna lantzea ere norberaren dimentsio emozionalera adi egonez, erlijio-esperientzia pertsonal eta komunitario baterako aurretiazko baldintza gisa. Erlijio-esperientzia honek, lehenik Jainkoaren erreinua eta bere justizia bilatuz (Mt 6, 26), pertsona bakoitza bere dei pertsonala deskubritzera gonbidatzen du, hau da, bere bokazioa, eta, beraz, munduarekin konprometitzeko eta gizarte bidezkoago eta senide-arteago bat bihurtzeko bere modu berezia aurkitzera.
- Diziplinartekotasunean heztea, pertsonaren garapen integraletik eta garapen integralerako lan eginez eta, horrela, errealitatearen begirada konplexu eta inter-konektatua sortzen lagunduz.
- Gure Salletar Familiaren nazioarteko dimentsioan heztea, eta ikasleak prestatzea kulturen eta identitateen aniztasuna hauteman, ulertu eta errespetatu dezaten, eta irekita egon daitezen norberarenak ez diren herrialde, ohitura eta kulturetako beste bizipen eta jakintzetara, eta gizarte-bidegabekeriaren ikuspegi globala izan dezaten.

Bide
bakarra
egitea

4A3.

Garapen eredua

2030
Agendaren
konpromisorako
deia

2015ean, NBEk *Garapen Jasangarriari buruzko 2030* Agenda onartu zuen, herrialdeek eta haien gizarteek bide berri bati ekiteko aukera emanez, pertsona guztien bizitza hobetzeko, inor atzean utzi gabe. Agendak Garapen Jasangarriako 17 Helburu ditu (GJH), besteak beste, pobrezia ezabatzea, klima-aldaketaren aurkako borroka, hezkuntza, emakumearen berdintasuna, ingurumenaren defentsa edo gure hirien diseinua. Helburuek pertsonen arteko berdintasuna, planeta babestea eta oparotasuna bermatzea dute helburu, garapen jasangarriako agenda berri baten parte gisa. Inor atzean utziko ez duen kontratu sozial global berri bat.

Hezkuntza-obra, gizarte-hezkuntzazkoak eta salletar GGKEak ezin dira gizartetik kanpo bizi, ezta bertan planteatzen diren beharretatik eta erronketatik at ere. GJHek inspirazio gisa balio dute proiektuetarako eta, eskola-mailan, ikasleengaitasunak garatzeko. ITBn, bereziki eragiten dute barnekotasunaren, pentsamenduaren eraikuntzaren eta ikaskuntzaren dimentsio sozialaren printzipioetan, 4. helburutik, kalitatezko hezkuntza sortzetik, abiatuz.

GJHen ardatzak

2030 Agendan planteatutako helburuak gizateriarentzat eta planetarentzat garrantzi kritikoa duten bost ardatz nagusitan lerrokatzen dira: pertsonak, planeta, oparotasuna, bakea eta itunak. Bost kategorია horien bidez konpondu nahi dira gizateriak aurre egin behar dituen krisiak. Proposamen globala da, baina baita tokian tokikoa ere: desazkundera, kontsumo arduratsua, elikaduraren burujabetza, Bidezko Merkataritza...

Helburu berriek herrialde guztiei, Iparraldekoiei zein Hegoaldekoiei, oparotasuna sustatzeko eta planeta babesteko neurriak hartzeko eskatzen diete. Aitortzen dute pobrezia amaiera emateko ekimenek giza garapen integrala bultzatzen duten eta hainbat gizarte-premia jorratzen dituzten estrategien eskutik joan behar dutela, besteak beste, hezkuntza, osasuna, gizarte-babesa eta enplegu-abaguneak, eta, aldi berean, klima-aldaketaren aurka borrokatzen dutela eta ingurumenaren babesa sustatzen.

Pertsona,
hezkuntzaren
erdigunea

4A4.

Errealitatearekin konprometituriko ikaskuntza batetik abiatuz

Inguruari zerbitzatzen dioten Proiektu pedagogikoak

La Salleko Ikaskuntzarako Testuinguru Berriak hezkuntza- eta pastoral-ekintza geletan eraldatu egiten du, pertsona erdigunean jarritz, curriculuma iturri ezberdinekin aberastuz eta pertsonaren hezkuntza integrala sustatuz.

Proiektuaren eremua bereziki baliagarria da helburu horiek lortzeko, baina horretan parte hartzen dute mintegiek, tailerrek, harrerek eta itxierek ere. Proposamen osoarekin, edukien, gaitasunen eta balioen ikaskuntza uztartzeaz gain, horiek elkarteari zerbitzua emateko zereginetan ere zehaztu nahi dira. *Ikaskuntza-Zerbitzua, Design for Change, "Nik ahal dezaket"* eta Hezkuntza Itun Globalean oinarritutako beste metodologia batzuetan oinarrituta, jarduera integratuak proposatu nahi dira, ikasleek formatu daitezzen ingurune hurbileko benetako premiei aurre eginez.

Horrelako proiektuek konpromiso soziala txertatzen dute curriculumean, eta esplizituki lotzen dute elkartearantzako zerbitzu bat ikaskuntza esanguratsu batekin. Ikaskuntza hori curriculum-eduki bat izan daiteke, eta ikaskuntza-eremu jakin batean koka daiteke, baina beste zenbait hezkuntza-eduki moten ikaskuntza izan daiteke, ingurumenaren kalitateari buruzko arauen printzipio pedagogiko guztiak garatzen lagunduz, ikaskuntzaren eta zerbitzuaren jarraipena eta ebaluazioa barne.

Inguruari zerbitzatzen dieten Proiektu pedagogikoak

Metodologia honi esker, “egiten jakin”i dagozkion gaitasunak gara daitezke: proiektu txiki bat garatzea, antolatzea, planifikatzea, abian jartzea. Era berean, ITBren tailer, harrera eta itxierekin zerikusia duen eredu garatzen du, justizian, bakean eta solidaritatean hezteko dinamika guztiak bezala.

Konpromiso soziala eta ezagutzak, trebetasunak, jarrerak eta balioak ikastea batzen dituen ikuspuntua da: Besteei baliagarriak izanik, konpetenteak izaten ikastea. Aukera ematen digu gure ikasleek kontzientzia har dezaten, aztertu eta uler ditzaten gure ingurune gertueneko benetako beharrak. Ikasleak errealitate sozial desberdinetara hurbiltzea ahalbidetzen digu, aurkitzen dituzten arazoen konponbideetan inplikatzeko bilatuz, sozialki aktiboak eta konprometituak diren kideak hezteko modurik onena da. Salletarren nortasunaren oinarri den zerbitzu-jarrera bultzatzen du.

«Elkarrekin bizitzen ikasteko» aukera bat da, berdinen artean eta gizarte-eragileekin, partaidetzan eta lankidetzan aritzeko espazioak bultzatzen baititu. Senitartea/Elkartea indartzen du, gure salletar karismaren funtsezko alderdia, errealitatea eraldatzeko oinarri gisa.

Boluntariotzarako ate irekia

ITB proiektuek bi helburu bateratu ditzakete: elkarteari zerbitzua eskaintzea eta horrekin lortzen diren ikaskuntzak. Proiektu horiek hezkuntza-metodologia bat bera dira, eta ekintza solidarioen formazio-balioa baliatzen dute ikaskuntza esanguratsuak lortzeko, nola ezagutzetan hala trebetasunetan, jarreretan eta balioetan. Aldi berean, errealitatearekiko konpromiso-jardueren bidez, hezkuntza-elkarteetako kide guztiak boluntariotzaren mundura hurbil ditzakegu.

Besteei eman,
ezer espero gabe

5A.

Boluntariotzaren sarbidetik

Boluntariotzaren garrantzia

Boluntariotzari buruz dugun ikuspegia sostengatzen da justiziaren, solidaritatearen eta bakearen aldeko ekintza eta munduaren eraldaketan parte hartzea mezu ebanjelikoaren, salletar tradizioaren eta gure obra bakoitzaren dimentsio eratzailea izatearen konbentzimenduan.

Horren arabera, pertsona guztiak duintasunez biziko diren mundu bat eraikitzea posible dela erakutsi nahi dugu, eta, hori lortzeko, ezinbestekoa dela gure balio-proposamenetik solidaritatea bizi nahi dutenen partaidetza.

Horrela, boluntariotza pobretuengandik datorren deiari emandako erantzuna da, eta La Salle obretarako zentzuzko ekintza-proposamen bihurtzen da, bokazio. Horregatik, ezinbestekoa da ikasleak, familiak eta hezitzaileak beraiek gonbidatzea, animatzea eta prestatzea besteen aldeko boluntariotza-jardueretan konprometitzeko.

Zernolako boluntariotza

Boluntariotzat hartzen dugu interes orokorreko jardueren multzoa, beren denboraren zati bat modu solidarioan, eskuzabalean eta doan lankidetzan aritzeko eskaintzen duten pertsonen egiten dutena, ingurune hurbileko eta herrialde pobretuetako pertsonen eta komunitateen sensibilizazioaren, sustapenaren eta garapenaren alde, erakunde batekin edo batzuekin partekatutako proiektu batetik abiatuz, eta azken helburua mundu gizarte bidezkoagoa eta berdintasun handiagokoa lortzea izanik.

Boluntariotza- proiektuak

Boluntariotza oro, denboran jarraitutako jarduera bat izan daitekeena nahiz ekintza puntualena, *boluntario-emaeleen erakunde*en bidez egiten da, betiere berdintasunaren, askatasunaren, solidaritatearen eta guztion ongizatearen defentsaren aldeko programen barruan.

Salletar hezkuntza-obrek, Salletar Gazteen Mugimendu-SalleGaztek bezala eta, batez ere, gizarte-hezkuntzazko obrek eta GGKEek boluntariotza-proiektuak proposatzen dituzte, errealitate bakoitzaren helburu espezifikoaren arabera. Une oro betetzen da boluntariotzako erakundearen araubide juridikoa (aseguruak, ziurtagiriak, sartzeko akordioak, erregistroak...).

Gainera, gazteentzako boluntariotzako sarbide-programek beste zenbait erakunderekin lankidetzan aritzea bilatzen dute, eta boluntarioentzat aukerak eskaini ditzakete arlo guztietan: arlo sozial, nazioartean, ingurumenean, kulturean, kirolean, hezkuntzan, soziosanitarioan, aisialdi eta denbora librean, komunitarioan... Salletar boluntariotzako planak eta proiektuak dagokien proiektuan daude jasota.

Nor izan daiteke boluntario

Boluntarioei buruzko, urriaren 14ko, 45/2015 Legearen arabera, adin nagusiko pertsona guztiak izan daitezke boluntario. 12 eta 18 urte bitarteko adin txikikoen kasuan, boluntariotza egin dezakete gurasoen edo legezko tutoreen baimenarekin, betiere jarduera burutzeak haien garapen eta formazio integralari kalterik eragiten ez badio.

Elkarrekin,
mundu hobe
eraikitzeko

Eraskina

Justizian oinarritutako hezkuntzaren antolaketa hezkuntza-obretan

Pertsonak eta taldeak

Justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntza Barrutiko esparru guztietarako proiektua da: hezkuntza-obren eta gizarte-hezkuntzazkoen sarea, salletar elkartearen sarea, GGKEak, Salletar Gazteen Mugimendu-SalleGazte, etab. Hezitzaile, familia, haur eta gazte guztiak daude inplikaturak.

Salletar obra bateko hezitzaile guztiak dira protagonista eta erantzule inguru hurbilean justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzan. Zuzendaritza-taldeek zaintzen dute *Proiektu marko* honetan adierazitako printzipioak, justizian, solidaritatean eta bakean hezteko proposamenaren printzipioak euren obran gauzatzen direla, eta hezkuntza-elkartearen kultura eta giro osoaren printzipio inspiratzaileak izango direla bermatzen, curriculumetik harantzago.

Animazio Taldeek, barruti- eta sektore-mailan, baita Justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako Barrutiko Hezkuntza Taldeak ere lagunduko dute *Proiektu marko* honetako printzipio inspiratzaileetatik erator daitezkeen proposamenak eta jarduerak zehazten eta abian jartzen.

Justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzaren koordinatzailea

Hezkuntza-obretan justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzaren zeharkako ikuspegia bermatzeko, Zuzendaritza Taldeak koordinatzaile bat eskuordetzen du obran, bere eremuko jarduera espezifikoak koordinatu eta proiektu globalaren koherentzia zaindu ahal izan dezan.

- *Proiektu marko* honetatik eratorritako ekintzak bere obran koordinatzeaz arduratzen da: errealitatera hurbiltzeko jardueren garapena, ekintza solidarioak, GJHen sustapena, boluntariotzaren sarbidea eta sustapena...
- Hezkuntza-obrako irakasleen artetik hautatzen da, Zuzendaritza Taldearen eta Sektoreko Animazio Taldearen arteko elkarriketan, eta bere dedikazio-denborak ezarriko dituzte.
- Hezkuntza obraren Pastoral Taldeko kide izango da eta obraren *Pastoral Proiektuaren* garapen integralean laguntzen du.
- Hezkuntza-obraren bolumenak horretarako aukera ematen badu, Justizian, solidaritatean eta bakean hezteko Talde bat koordinatuko du obrako beste zenbait hezitzaileekin.
- Pobretuen errealitatearekin sentibera den pertsona da, errealitate horrekiko konpromisoa hartzen duena bere bizi-hautapenean, eta salletar boluntariotza batean inplikatzeko prest dagoena.
- Ikastetxearen ikuspegi orokorra du, hezkuntza-elkartea eta eskola-bizitzaren parte diren dinamismoak eta estamentuak ezagutzen ditu.
- Bere erantzukizuna curriculum-eremutik haratago ulertzen du, eta adi dago hezkuntza-elkarte osoa inplikatu dadin gizarte-kontzientzia handiagoa duten ikasleen formazioan, gure ingurunearen eraldaketan eta hezkuntza-elkarteak pobretuenekin duen konpromisoan.

Justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzaren koordinatzailea

- Obran ezarritako salletar GGKEarekin lankidetzan estuan egiten du lan eta ingurune hurbileko gizarte-hezkuntzazkoekin, justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzan elkarren arteko lanean lagunduz: boluntariotzan, Bidezko Merkataritzan...
- Hezkuntza-elkartea Proiektu marko honetan jasotako gaietan trebatzeaz arduratzen da, dela obran horretarako jarduerak eta ekimenak proposatuz edo eginez, dela hezkuntza-elkartek salletar munduko eta kanpoko formazio-guneetan parte har dezan saiatuz.
- Laguntza eskaintzen du ITBren proposamen pedagogiko osoan justizian, solidaritatean eta bakean hezteko balioak hedatzeko, eta jarraipena egiten die zerbitzu-ikaskuntza, boluntariotzarako sarbidea eta beste proiektu posibleei.
- Obrako talde pedagogiko guztiekin koordinatzen da (tutoreak, orientazio-departamentua...) eta komunikazio-taldeekin, justizian, solidaritatean eta bakean hezteko ikuspegia eta lana errazteko.
- Hezkuntza-sareko justizian, solidaritatean eta bakean koordinatzaileen bileretan parte hartzen du, eta elkarren arteko plan eta proiektuak garatzen laguntzen du.
- Hezkuntza-saretik formazio egokia eta eguneratua jasotzen du bere zereginak betetzeko, bere lanaren jarraipena ere jasotzen du.

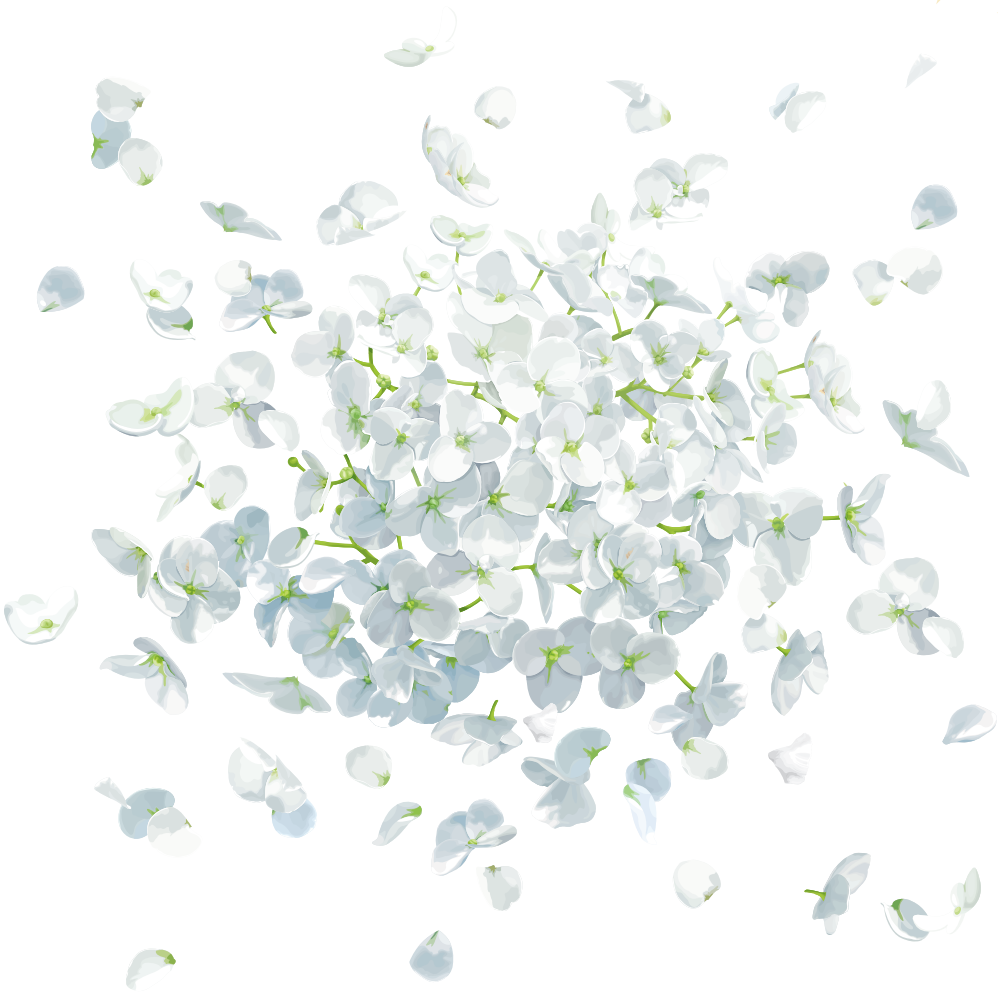
Gure obren eraldaketarantz

Horrelako Proiektu marko batean normala denez, beharrezkoa izango da ahaleginak batzen jarraitzea, esperientziak proposatzen, ekimenak ebaluatzen eta errealitatea ezagutzeko, interpretatzeko eta eraldatzeko aukera berriak planifikatzen. Aurkeztutako printzipioekin, giza eta kristau hezkuntzarako oinarriak eskura ditugu, ahulenengan begirada jarritz. Orain forma, metodologia eta jarduera espezifiko onenak zehaztu, iradoki eta proposatzeko lana geratzen da, *lehentasunezko hautapen* honek guztiak hazten jarrai dezan eta munduan gauzatzen.

Justizian, solidaritatean eta bakean hezteak pentsatzeak esan nahi du Salletar Familia gisa ditugun identitate eta xedeak sakondu eta eguneratu behar ditugula, XXI. mendean bizi ditugun errealitate berriei elkarloturik. Arlo pertsonalean eta hezkuntzakoan aldaketak egin behar direla onartu behar dugu, Ikaskuntzarako Testuinguru Berriak dakarren bultzada aberatsa aprobetxatuz.

- Maila pertsonalean, premiazkoa da gure bizimodua, mugitzen gaituzten balioak, gure eguneroko ekintzak baldintzatzen dituzten aurreiritziak eta estereotipoak zalantzan jartzen ausartzea.
- Hezkuntza mailan, ezinbestekoa da gure proposamen ebanjelizatzaile eta hezitzailea eraberritzen parte hartzea, nahi dugun gizatasun-ereduarekin bat datorren hezkuntza proposatzen jarrai dezagun.

Une sozio-historiko kritikoa ari gara bizitzen, eta gure egungo mundua eskatzen ari den erantzunaren parte izateko abagunea dugu. Horregatik, ezinbestekoa da justizian, solidaritatean eta bakean oinarritutako hezkuntzak gure zereginaren funtsezko ardatz izaten jarraitzea, nola hezkuntza-obretan, hala gizarte-hezkuntzazkoetan eta CGKEetan, gainerako salletar eta pertsona ororekin batera, izan ere, *toki xume askotan jende xume askok gauza xume asko eginez, mundua alda dezake*.

Bibliografia

- ÁLVAREZ DE LOS MOZOS, P. (2019). *Servir a los pobres promover la justicia: panorámica histórica del apostolado social de la Compañía de Jesús*. Sal Terrae.
- CELORIO, G., & LÓPEZ DE MUNAIN, A. (Eds.). (2007). *Diccionario de Educación para el Desarrollo*. Hegoa.
- CHICA ARELLANO, F., & GRANADOS GARCÍA, C. (Eds.). (2016). *Loado seas, mi Señor. Comentario a la encíclica Laudato si' del papa Francisco*. Biblioteca de Autores Cristianos.
- COMISIÓN DE COORDINACIÓN DE ONGD LASALIANAS. (1996). *Cuadernos de cooperación al desarrollo*. PROYDE.
- DE CASTRO BARCO, M. (2013). *Dónde y cómo introducir la Educación para el Desarrollo en los centros educativos: Oportunidades y retos que la actual regulación del Sistema Educativo ofrece a la Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global*. CCS.
- DEPALMA, R. (2019). *La educación para el desarrollo y la ciudadanía global: Una experiencia de investigación-acción participativa*. Graó.
- EDUCATIO, S. (2019). *Ciudadanía Global: una perspectiva Ignaciana*. Secretariado de Educación de la Compañía de Jesús.
- GARCÍA-RINCÓN DE CASTRO, C. (Ed.). (2015). *Identidad Cosmopolita Global. Un nuevo paradigma educativo-social para un mundo nuevo*. PPC.

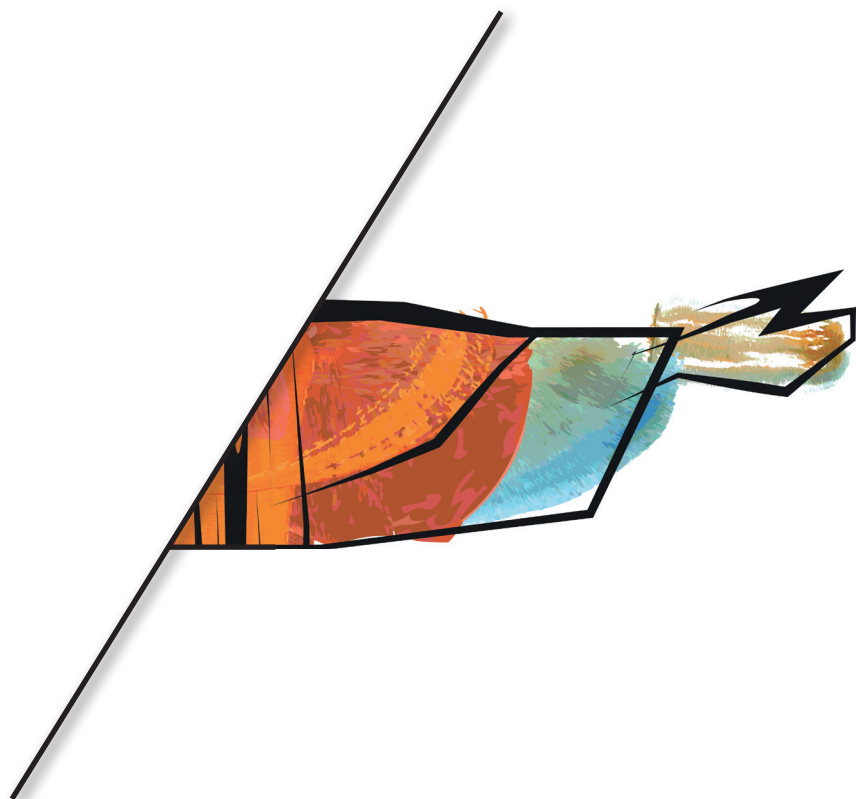
Bibliografía

- GONZÁLEZ BELLÓ, J. A. (2019). *No suspendas en doctrina social: una guía de repaso-aprendizaje sobre el pensamiento social de la Iglesia*. Amazon.
- GRAÑÓ, M., & FANJUL, G. (2017). *Somos el 99%. Una vuelta en bici por la desigualdad*. Alfaguara.
- JESUITAS, E. (2020). *Mujeres y hombres para una Ciudadanía Global. Cuadernos de pedagogía jesuita*.
- KÜPPERS, A., SCHALLENBERG, P., LOMBANA SÁNCHEZ, A., & BAURA GARCÍA, E. (2016). *DOCAT: ¿qué hacer?: la doctrina social de la Iglesia*.
- LA SALLE FRANCE. (2018). *Parcours d'Éducation à la Justice. Frères des Écoles Chrétiennes*.
- LARRÚ RAMOS, J. M., MARTÍNEZ MARTÍNEZ, J. L., LARRÚ RAMOS, J. M., LARRÚ RAMOS, J. M., CAMACHO, I., CAMACHO, I., AMO USANOS, R., APARICIO MALO, J. M., TATAY, J., TATAY, J., MORA ROSADO, S., & DÍEZ BOSCH, M. (2020). *Desarrollo humano integral y Agenda 2030: aportaciones del pensamiento social cristiano a los Objetivos de Desarrollo Sostenible*.
- MARTÍNEZ-ODRÍA, A., & GÓMEZ VILLALBA, I. (Eds.). (2017). *Aprendizaje-Servicio. Educar para el encuentro*.
- NUSSBAUM, M. C. (2012). *Crear capacidades. Propuesta para el desarrollo humano*. Paidós.
- OJEDA, J. A., & CANTÓN, M. (Eds.). (2017). *Design for change: un movimiento educativo para cambiar el mundo*. Ediciones SM.
- ORGANIZACIÓN DE LAS NACIONES UNIDAS. (2015). *Agenda 2030, con especial atención a la meta 4.7. Desarrollo sostenible y ciudadanía mundial*.

Bibliografia

- ORTIZ JIMÉNEZ, J., MORENO LOSADA, J., & RUIZ TÉLLEZ, T. (2019). *Alabado seas, mi Señor. Claves y propuestas de trabajo a la luz del Sínodo Panamazónico*. PPC.
- PANGRAZZI, A. (2006). *Hacer bien el bien. Voluntarios junto al que sufre*. PPC.
- PONTIFICIO CONSEJO DE JUSTICIA Y PAZ. (2003). *Compendio de la doctrina social de la Iglesia*. Biblioteca de Autores Cristianos.
- REIMERS, F. (2021). *Educación global para mejorar el mundo. Cómo impulsar la ciudadanía global desde la escuela*. SM.
- RUIZ CORBELLA, M., & GARCÍA-GUTIÉRREZ, J. (2019). *Aprendizaje-servicio: los retos de la evaluación*.
- SACHS, J. D., VILÀ, R., & PAN, K. (2015). *La era del desarrollo sostenible: nuestro futuro está en juego: incorporemos el desarrollo sostenible a la agenda política mundial*. Deusto.
- SCHLAG, M. (2021). *Manual De Doctrina Social De La Iglesia: Una guía para los cristianos en el mundo de hoy*. Di-daskalos.
- SIERRA, J. (2021). *Caminad según la vocación a que habéis sido llamados*. San Pablo.
- SORGE, B. (2017). *Introducción a la Doctrina Social de la Iglesia*. Sal Terrae.
- SOUTO COELHO, J. (2017). *Educación en valores sociales. Doctrina Social De la Iglesia para adolescentes y jóvenes*. PPC.
- URUÑUELA NÁJERA, P. M. (2018). *La metodología del aprendizaje-servicio: aprender mejorando el mundo*.

www.lasalle.es
www.colegioslasalle.org